

Sygn. akt II Ns 1139/17

POSTANOWIENIE

Dnia 27 marca 2018 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi Wydział II Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SR A. S.

Protokolant: sekr. sąd. M. U.

po rozpoznaniu w dniu 27 marca 2018 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z wniosku E. N.

z udziałem W. M. (1)

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia przez wnioskodawczynię oświadczenia o odrzuceniu spadku po H. M.

postanawia:

zatwierdzić uchylenie się przez E. N. w dniu 27 marca 2018 roku od skutków prawnych nie zachowania terminu do złożenia przez nią oświadczenia o odrzuceniu spadku po jej matce H. M. z domu Zasada córce J. i A. zmarłej dnia 16 marca 2013 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł..

Sygn. akt II Ns 1139/17

UZASADNIENIE

We wniosku z dnia 3 lipca 2017 roku E. N. wniosła o uchylenie się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po swojej matce H. M. zmarłej w dniu 16 marca 2013 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł.. Wniosła o przyjęcie od niej oświadczenia o odrzuceniu spadku po matce.

W uzasadnieniu wskazała, że w Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi toczyła się pod sygn. akt III Ns 927/15 sprawa z wniosku W. M. (2) o stwierdzenie nabycia spadku po siostrze wnioskodawczyni – D. N. (1) zmarłej w dniu 23 maja 2003 roku. W sprawie tej Sąd postanowił, że spadkobiercą D. N. (1) jest jej matka H. M.. Wnioskodawczyni podniosła, że dług siostry, który odziedziczyła mama nie był jej znany. Wnioskodawczyni opiekowała się matką od 25 lat, wspomagała finansowo i według jej wiedzy matka nie posiadała żadnego majątku. Przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi pod sygn. akt III Ns 536/17 toczy się postępowanie z wniosku W. M. (1) o stwierdzenie nabycia spadku po H. M..

(wniosek k. 3-4)

W piśmie z dnia 17 lipca 2017 roku swój udział w niniejszej sprawie w charakterze uczestnika postępowania zgłosił W. M. (2). Wyjaśnił, że jest zainteresowany wynikiem postępowania, gdyż z jego wniosku toczy się sprawa pod sygn. akt III Ns 536/17.

(pismo k. 13)

W odpowiedzi na wniosek – pismem z dnia 29 grudnia 2017 roku W. M. (2) wniósł o jego oddalenie. Podniósł, że E. N. była uczestnikiem postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po D. N. (1). Wobec tego o swoim powołaniu do dziedziczenia dowiedziała się w toku tej sprawy. Według W. M. (2) wnioskodawczyni była świadoma, że jest potencjalnym spadkobiercą zarówno po D. N. (1) jak i po H. M. już od 2015 roku, o czym wspominała w piśmie z dnia 7 sierpnia 2015 roku. E. N. nie podjęła starań przez 2 lata, aby odrzucić spadek. W ocenie uczestnika, roczny termin określony w art. 88 § 2 kc nie został przez wnioskodawczynię zachowany.

(pismo k. 33-34)

W piśmie z dnia 13 marca 2018 roku wnioskodawczyni wyjaśniła, że w 2015 roku powzięła informację o istnieniu rzekomego długu, który według niej jest przedawniony i nie istniał. Natomiast po tym, gdy odrzuciła spadek po siostrze pozostawała w przekonaniu, że dla niej temat został definitywnie zamknięty.

(pismo k. 35)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

H. M. z domu Zasada, córka J. i A., zmarła w dniu 16 marca 2013 roku w Ł., gdzie ostatnio stale zamieszkiwała. Zmarła jako wdowa. Pozostawiła córkę E. N. (wnioskodawczynię). W dniu 23 maja 2003 roku zmarła jej córka D. N. (1) jako bezdzietna.

(odpis skrócony aktu zgonu k. 8, kserokopia odpisu skróconego aktu zgonu k. 5, odpis skrócony aktu urodzenia k. 11, protokół rozprawy k. 20- załączonych akt III Ns 927/15, niesporne)

Postanowieniem z dnia 23 lutego 2016 roku wydanym w sprawie o sygn. akt III Ns 1628/15 Sąd Rejonowy dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi zatwierdził złożone przez E. N. oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po D. N. (2) z domu M. zmarłej w dniu 23 maja 2003 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł..

(kserokopia odpisu postanowienia k.10, kserokopia odpisu protokołu k. 11, protokół k. 32 - załączonych akt III Ns 927/15, niesporne)

Przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi pod sygn. akt III Ns 536/17 z wniosku W. M. (2) z udziałem E. N. toczy się postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku po H. M..

(kserokopia postanowienia k. 26)

W dniu 27 marca 2018 roku E. N. złożyła oświadczenie o odrzuceniu spadku po swojej matce H. M. oraz o uchyleniu się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po swojej matce z powodu błędu.

(oświadczenie k. 39)

W dniu 25 maja 2015 roku W. M. (2) złożył w Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po D. N. (1) zmarłej w dniu 23 maja 2003 roku. Do wniosku załączył kserokopie umowy o przelew wierzytelności m.in. na jego rzecz wobec D. N. (1) z dnia 22 grudnia 1994 roku z tytułu niespłaconego kredytu.

W piśmie z dnia 11 sierpnia 2015 roku złożonym w tej sprawie E. N. podnosiła m.in., że „siostra umarła w 2003r. i w tym roku, według obowiązującego prawa spadkobiercami (teoretycznie) zostałyśmy moja mama H. M. i ja”.

Na rozprawie w dniu 1 października 2015 roku w toku tej sprawy E. N. złożyła zapewnienie spadkowe, w którym podała, że po jej matce nie toczyło się postępowanie spadkowe, matka nie sporządziła testamentu, ona jest jedyną spadkobierczynią swojej matki.

Postanowieniem z dnia 14 lutego 2017 roku wydanym w sprawie o sygn. akt III Ns 927/15 Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi stwierdził, że spadek po D. N. (2) z domu M., córce E. i H., zmarłej w dniu 23 maja 2003 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł., na podstawie ustawy nabyła matka H. M. z domu Zasada (córka J. i A.) w całości. Postanowienie jest prawomocne.

(wniosek k. 2-3, kserokopia umowy k. 4, pismo k. 13, protokół rozprawy k. 20, postanowienie k. 33 – załączonych akt III Ns 927/15)

W ciągu ostatnich 25 lat życia H. M. jej córka E. N. opiekowała się nią i zarządzała jej finansami. Po śmierci matki wnioskodawczynie wiedziała, że jej matka nie pozostawiła majątku, miała wiedzę, że matka nie zaciągnęła zobowiązań. W dacie wydania przez Sąd postanowienia w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po D. N. (1), wnioskodawczynie dowiedziała się, że jej matka została obciążona spłatą długu.

(zeznania wnioskodawczynie k. 37-38)

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

W przedmiotowej sprawie, wnioskodawczynie wnosząc o zatwierdzenie uchylenia się przez nią od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku przypadającego jej z ustawy po H. M. powoływała się na błąd co do składu spadku.

W myśl art. 1012 k.c. spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić. Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (§2 art. 1015 k.c. w brzmieniu sprzed zmiany wprowadzonej ustawą z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw- Dz. U. poz. 539).

Zgodnie z art. 1019 § 1 - 3 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli, z tym że uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem, a spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

W niniejszej sprawie wnioskodawczynie wniosła o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po matce. Jako przyczynę niezłożenia oświadczenia wskazała błąd co do składu masy spadkowej.

W doktrynie wskazuje się, że spadkobierca składa oświadczenie woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo nie składa takiego oświadczenia w terminie wynikającym z art. 1019 § 1 k.c. pod wpływem błędu, jeżeli w chwili składania tego oświadczenia lub upływu terminu do jego złożenia był w błędzie co do treści czynności prawnej (art. 84 § 1 zd. 1 k.c.), a błąd był obiektywnie i subiektywnie istotny (art. 84 § 2 k.c.). Błąd co do treści czynności prawnej może być błędem co do tytułu powołania do dziedziczenia, osoby spadkodawcy lub przedmiotu spadku. Może polegać także na niewiedzy spadkobiercy o istnieniu długów spadkowych. W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się jednak zgodnie, że podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić jedynie błąd prawnie doniosły, to jest taki, który nie wynika z niedołożenia przez spadkobiercę należytej staranności przy ustalaniu rzeczywistego stanu spadku. O błędzie co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest

wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy, czy też inaczej, gdy „błąd jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy”. Poprzestanie przez spadkobiercę na pozbawionym jakichkolwiek konkretnych podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego nie może być uznane za błąd istotny, lecz za lekkomyślność, która nie stanowi podstawy uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia (niezłożenia oświadczenia) woli na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli. Istnienie powyższych przesłanek ocenić przy tym należy z uwzględnieniem konkretnych okoliczności danej sprawy, co wymaga między innymi ustalenia, jakich aktów staranności można było wymagać od spadkobiercy w danych okolicznościach i czy ich niepodjęcie pozostawało w związku przyczynowo- skutkowym z niezłożeniem oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w terminie. W kontekście oświadczeń spadkowych przy powoływaniu się na błąd co do przedmiotu spadku, chodzi o konkretne działania zmierzające do uzyskania wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego. Niepodjęcie określonych, uzasadnionych w danej sytuacji działań może bowiem prowadzić do oceny o niedołożeniu przez spadkobiercę należytej staranności wyłączającej skuteczne powołanie się na błąd co do przedmiotu spadku. Skuteczność powołania się na błąd co do przedmiotu spadku można wyłączyć wtedy, gdy spadkobierca nie dochował należytej staranności polegającej na podjęciu uzasadnionych w danych okolicznościach działań, zmierzających do ustalenia stanu spadku, których podjęcie doprowadziłoby do takiego ustalenia i w konsekwencji - do uniknięcia błędu. Za nietrafny należy przy tym uznać pogląd, że przy braku pewności co do stanu spadku, spadkobierca powinien złożyć „odpowiednie” oświadczenie spadkowe np. spadek odrzucić lub przyjąć z dobrodziejstwem inwentarza (patrz postanowienia Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2005 roku, IV CK 799/04 oraz z 18 marca 2010 roku, V CSK 337/09). Ocena istotności błędu wymaga przy tym ustalenia, czy spadkobierca mający wyobrażenie o rzeczywistym stanie rzeczy, tj. niedziałający pod wpływem błędu, złożyłby oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku o określonej treści.

Spadkobierca może uchylić się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku złożonego pod wpływem błędu lub groźby lub od skutków prawnych niezłożenia takiego oświadczenia w terminie, w czasie określonym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy przy groźbie. Oświadczenie o uchyleniu może być złożone w każdym czasie, nawet po dziale spadku.

W postanowieniu z 5 lipca 2012 r., IV CSK 612/2011, LexisNexis nr (...) (OSNC 2013 nr 3, poz. 39), Sąd Najwyższy, powołując się na wcześniejsze orzecznictwo (postanowienia SN: z 18 marca 2010 r., V CSK 337/2009, LexisNexis nr 2789219, „Palestra” 2010, nr 5-6, s. 240 z omówieniem Z. Strusa, z 1 grudnia 2011 r., I CSK 85/2011, LexisNexis nr 5157558 oraz z 30 czerwca 2005 r., IV CK 799/2004, LexisNexis nr 394638, OSNC 2006, nr 5, poz. 94 z glosami P. Książaka, „Palestra” 2008, nr 5-6, s. 296 i W. Borysiaka, „Palestra” 2009, nr 5-6, s. 285), wyjaśnił też, że staranność (aktywność) spadkobierców, zmierzających do ustalenia stanu majątku spadkowego, należy oceniać w okresie do czasu milczącego złożenia oświadczenia woli o przyjęciu spadku po zmarłym członku rodziny (art. 1015 § 2 k.c.). Należy też brać pod uwagę, czy spadkobiercy mieli w ogóle realną (prawnie i faktycznie) możliwość uzyskania informacji o zadłużeniu spadkodawcy i za pomocą jakich dostępnych dla nich działań (tzw. aktów staranności). O możliwości uzyskania informacji o długach obciążających spadek może przesądzać także charakter takiego długu (np. odpowiedni dług kredytowy wobec banku a instytucjonalne formy informacji o nich; względy tajemnicy bankowej).

W omawianej sprawie należało uznać, że błąd E. N. co do przedmiotu spadku był błędem istotnym, gdyż wnioskodawczyni mając wiedzę odnośnie sytuacji materialnej swojej matki, którą przez wiele lat przez śmiercią się opiekowała, nie wiedziała aż do dnia wydania w sprawie o sygn. akt III Ns 927/15 postanowienia kończącego postępowanie w sprawie o tym, że w skład spadku po jej matce wchodzić może zobowiązanie, do którego spłaty ona sama może być zobowiązana. Okoliczności tej nie zmienia fakt, że według wiedzy wnioskodawczyni była ona jedyną spadkobierczynią swojej matki.

Na gruncie art. 84 KC nie ma przeszkód do uznania za błąd prawnie doniosły nie tylko błędu co do faktów, ale i błędu co do prawa - jeżeli oczywiście dotyczy on treści czynności prawnej i jest istotny (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 1974 r., II CR 761/73 i z dnia 10 października 2000 r., IV CKN 144/00). Z powodu istotnego błędu co do prawa dotyczącego treści czynności prawnej może więc niewątpliwie nastąpić także uchylenie się od skutków

prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku. /tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 29 listopada 2012 roku w sprawie o sygn. akt II CSK 171/12, opubl. L./

Skutki przyjęcia spadku dotyczą zarówno spadkobiercy, jak i innych osób. Wzgląd na to przemawia za uzależnieniem prawnej doniosłości błędu w zakresie zastosowania art. 1019 KC nie tylko od tego, aby dotyczył on treści przyjęcia spadku i był istotny, ale i od tego, aby nie stanowił następstwa niedołożenia należytej staranności przez spadkobiercę. Ocena w tym względzie powinna być dokonana na podstawie okoliczności każdego indywidualnie rozpatrywanego przypadku i uwzględniać przeciętny stan świadomości prawnej społeczeństwa. /tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 kwietnia 2016 roku w sprawie o sygn. akt II CSK 210/15, opubl. L./

O ewentualnym długu spadkowym zmarłej wnioskodawczyni nie wiedziała i nie mogła mimo dołożenia należytej staranności się o nim dowiedzieć w okresie 6 miesięcy po dowiedzeniu się o śmierci matki.

W tej sytuacji Sąd uznał, że wnioskodawczyni nie mając żadnej wiedzy o długach spadkowych zmarłej oraz realnej możliwości dowiedzenia się o nich, była w błędzie co do masy spadkowej zmarłej, dlatego nie podjęła żadnych kroków prawnych w celu odrzucenia spadku w przepisany terminie 6 miesięcy od otwarcia spadku .

Wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w niniejszej sprawie został też złożony w terminie wskazanym w art. 88 § 2 k.c., tj. w ciągu roku od wykrycia błędu. Wniosek w niniejszej sprawie wpłynął w dniu 3 lipca 2017 roku, a postanowienie w sprawie o sygn. akt III Ns 927/15 wydane zostało w dniu 14 lutego 2017 roku.

Wnioskodawczyni mimo, iż wiedziała, że jest następcą prawnym swojej matki nie złożyła w ustawowym terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku, pozostając w mylnym przekonaniu co do tego czy w skład spadku wchodzi dług. Po otrzymaniu korespondencji w sprawie III Ns 927/15 podjęła wyłącznie czynności zmierzające do odrzucenia spadku po siostrze, gdyż zobowiązanie dotyczyło jej siostry. Po skutecznym odrzuceniu spadku po D. N. (1) pozostawała w przekonaniu, że nie będzie zobowiązana do zapłaty długu. Dopiero po wydaniu postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po D. N. (1) dokonała analizy własnej sytuacji prawnej i uświadomiła sobie, że nabycie spadku po D. N. (1) przez H. M. może wywołać skutki także dla niej samej, mimo odrzucenia spadku po siostrze.

Wobec powyższego, na podstawie art. 1019 § 1-3 k.c. orzeczono jak w sentencji postanowienia.